

מנחות נז ADDENDUM

משה שווערד

א. תוספות על מנחות דף נז/א

מנחת נסכים מי פירות הן. ושאר מנחות ידוע דמגבלין במים דשמנן מועט ובענין זה אי אפשר לגבול אבל מנחת נסכים שמנה מרובה וס"ד דאין נותן מים:

ב. חזון איש – קדשים סימן לה

א) מנחות נ"ג א' מנין לכל המנחות שנלושות בפושרין ומשמרין שלא יחמיאו, [כל דנלושות במים הוא משום ששמנן מועט ואי אפשר לאפותן בלא מים וכמש"כ תו' לקי' נ"ז א' ד"ה מנחת, וזכו מכונת החורב אף שלא נאמר, והא דנלושות בפושרין משום שהפת יותר טוב כשנלוש בפושרין ואין הפושרין חוצה אלא רשות ומשום הידור מלוח מלוח בפושרין, [וכא דשאל הכא מנין היינו אכא דתנן ומשמרין שלא יחמיאו, ופירוש המשנה שמלוח לשמרן לשם מלח והיינו בשעת לישה ועריכה ואפי' נותן דעתו שלא יחמיאו ותהי' מלח וכמו במלות מלוח של פסח ואכא שאל מנין ומסיק מתהי' [וכן הוא ברש"י ד"ה מנין, ולא יתכן לפרש מלוח לשמרן משום שלא יחמיאו אבל א"ל לשמך דזה לא מנינו בפסח דכא בפסח צטיקן לשמך ועוד סברא הוא כיון דחימוץ פוסל לריך שימור], ויש לעי' אי גם באכילתן מקיים מלוח אכילת מלח מלכד מלוח אכילת קדשים והא דאמר יצמות מ' אי שאינו אוכלת חלוט אלא מלח היינו מפרעי מלוח אכילת קדשים וכן נראה, ולא אחפרש אי איכא עיכובא בלשן ואפאן שלא לשמן.

ג. ספר נזר הקודש

ב בעי' ר"פ חימצה ויצאת וחזר וחימצה מהו וכו' והיינו דבזה בעי' דכיון דיש תערובות פסול בינתיים, והוא פסול דבר אחר, אם מביא פטור גם על פסול זה שמביא חינוך, ולא איפשטא, והרמב"ם פסק דאינו לוקה מספיקא, וכמו כן בעי' כזו בזבחים פ"י יעוי"ש, וגם שם פסק הרמב"ם דספיקא הוי.

ד. ספר נזר הקודש

ג ע"ב אמר ר"ל אומר הי' דאה"נ מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה, והנה לשיטת הסוברים דמי פירות עם מים הוי חמץ נוקשה, — וא"כ מוכח מזה דנוקשה הוי דאורייתא, וכבר עמד בזה בשו"ת נו"ב מה"ק סי' כ"ב, אבל יש ליישב דאף אם אמרינן דנוקשה הוי דרבנן לענין חמץ בפסח, אבל הכא לענין מנחות רבתה תורה, וכמו שכתבנו לעיל בשם הרא"ש, וגם התוס' הכא לעיל נ"ד ובפסחים ל"ה דייסו משום דנוקשה פסול למנחה.

ה. תוספות מסכת מנחות דף נו עמוד ב ד"ה ושמענין ליה

ושמענין ליה לר"ע דאמר מדת יבש לא נתקדשה - לקמן בפ' שתי מדות (דף צ.) **וא"ת דלמא ס"ל תנור מקדש** **דהיינו משקרמו פניה ועדיין יכול לבא לידי חימוץ ונראה לדקדק מתוך כך דמשקרמו פניו תו לא אתי לידי** **חימוץ ונפקא מינה למצות של פסח** ובסוף פ"ק דשבת (דף יט:) משמע דמההיא שעתא חשיב אפייה גמורה דאמר התם ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה ושמא זו היא שיעור כמאכל בן דרוסאי ופלוגתא היא בקרימת פנים התם אי הוי בתחתון או בעליון וצ"ע דמשמע הכא דאי מדת יבש נתקדשה קדשי לחם הפנים משנמדד בו סולת בעשרון ולא משתמיט בשום דוכתא דליקדוש אלא או בתנור או על השולחן לקמן בפרק שתי הלחם (דף צה:) דקאמר ושניהם מקרא אחד דרשו והוא דרך חול כו' ובפרק ב' דמעילה (דף ט.) תנן גבי לחם הפנים קרמו בתנור הוכשרו ליפסל וגבי מנחות קתני קדשו בכלי.

ו. איזהו מקומן מסכת מנחות דף נו עמוד ב

ד"ה ושמענין - וא"ת דלמא ס"ל תנור מקדש דהיינו משקרמו פניה וכו' - **התוס' במעילה ת. (ד"ה קרמו) הקשו** **למה לי קרמו פניה יקדש התנור כבר בכניסתו**, וראה שם גירסת השטמ"ק דמשמע שתוס' מתרצים תרתי, ובתירוץ קמא כתבו דבאמת מקדש בכניסתו אלא משום טבול יום נקט קרמו פניה. והקשה בחי' הגרי"ז דלתירוץ זה לא נתישבה קושיית תוס' דהכא.

עוד תירצו תוס' שם דכלי שרת מקדש רק משנעשה בו כל הראוי ליעשות, ותנור נעשה לאפות בו פת ולכן **מקדש רק משקרמו פניה**, ודן בחי' הגרי"ז דא"כ נימא כן גם במחבת ומרחשת דלא תתקדש המנחה בנתינתה לכלי כי אם באפייה בו, עי"ש. וע"ע מקדש דוד (סי' ג. א.).

ז. איזהו מקומן מסכת מנחות דף נו עמוד ב

ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו וכו' כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו:

א [כיצד הדרשא, והאם הדין מוסכם לכו"ע:

דריש מתיבת 'ממנו' המיותרת, דמשמע דרשה בפ"ע לא תקטירו גם כל שממנו לאישים - רש"י זבחים עו.; סוטה כג., ורגמ"ה כאן. וצ"ע דהא לרבי יאשיה דמצריך או לחלק בעינן להאי 'ממנו' לחלק שאור מדבש כמש"כ תוס' נח: ד"ה אין לוקין, וא"כ אינו מיותר. והאם יש מחלוקת בעיקר דין זה ד"כל שממנו לאישים ה"ה בבל תקטירו" - יעוי' בדברינו לקמן עב: במתני' ד"ה ר"ש אומר.

ב [מחלוקת אם האיסור רק לאחר שהוקטר בפועל מן הקרבן:

כתב רש"י "כל שעלה כבר ממנו למזבח", משמע דעתו דאיסור לאו זה הוא רק לאחר שהוקטר כבר מן **הקרבן**, וכן משמעות לשון רש"י בזבחים עו: ויומא מז:, וכן משמע בקרית ספר פ"ה מאיסורי מזבח. **אך בתוס' זבחים עו: (ד"ה ואי) כתבו בהדיא דגם בשר חטאות קודם זריקת דמים איכא איסור ד"כל**

שממנו לאישים", וכתב שם טה"ק (דף ע"ז) דרש"י חולק ע"ז. וראה עוד בזה מנח"א (עמ' שס"ח), והערה פ"ז לכנסת הראשונים. והאם יכול להקריב כל שממנו לאישים על המזבח לשם עצים - הוא פלוגתא ר"א ורבנן בזבחים עו: ולקמן קו:, ואיכא תנא בזבחים עו. דבאברי חטאת שנתערבו לא פליגי שיקרבו לשם עצים.

ג [שיטת הרמב"ם בדין זה:

הרמב"ם (איסור"מ פ"ה הל' ג - ד) פסק "המעלה מבשר חטאת וכו' המעלה מאחד מאלו בחמץ או בדבש **וכו' לוקה", ותמה עליו הראב"ד והשיגו דאיך יתכן שמפרש הסוגיא דלוקה דוקא כשהעלן עם חמץ או** **דבש.**

ומבאר הכס"מ דודאי גם הרמב"ם מודה דמעלה בשר חטאת וכו' עובר על העלאתן גרידא, אלא שדקדק למה קבעה התורה דרשא ד"כל שממנו לאישים" בקרא דשאור ודבש, ודאי לאשמועינן דין נוסף, והיינו שכתב הרמב"ם (בה"ג) דהעלה שאור או דבש לשם עצים פטור אא"כ העלן עם הקרבן, ואשמענין הכא דאפילו העלן לשאור ודבש עם חלק הקרבן שאינו ראוי להקטרה גם לוקה.

והוסיף הכס"מ וכן הרדב"ז דדעת הרמב"ם דהבירייתא תרתי אמרה, דהמעלה מבשר חטאת וכו' לוקה דוקא אם העלן עם שאור או דבש, אבל איסור דאורייתא איכא אף במעלן בפני עצמן אלא שאין לוקה ע"ז.

והלח"מ כתב דמקורו של הרמב"ם מהספרא פר' ויקרא, עי"ש, וכן במהר"י קורקוס. וע"ע ח"נ וקר"א שהאריכו בזה, וראה עוד שפ"א (נח.) שכתב מקור להרמב"ם מהסוגיא לקמן נח., וראה מנחת חינוך (קיו. ז.), יד דוד, חי' הגרי"ז (נח.), אבן האזל, חזון יחזקאל (תוספתא ו. ד.), ונתיבות הקודש.

בשמקריבן סתמא, או לשם עצים אין בזה הל"ת דלא תקטירו כמו שמבואר ברמב"ם פר"ה מאי"מ, אבל בשמקריבן עם הקרבן, ואפילו עם הדברים האלה שבאין מקרבן, או יש איסור דלא תקטירו על שאור או דבש אף שבאין בסתמא.

ב וזהנה הרמב"ם מפרש כפירוש השני שכתבנו כמבואר בפר"ה מאי"מ ה"ד, וכן מבאר שם הכס"מ יעו"ש, ושם בה"ה כתב דהמעלה מכל אלו בלא שאור או דבש הרי הוא בלא תקטירו, ומפרש מרן שאין בזה מלכות, והיינו דאינו לוקה אלא כשמקריב אחת מאלה בהדי שאור או דבש, והדבש או השאור הקריב סתמא.

ג ונראה דהרמב"ם תמך יסודו לפי הגירסא בתו"כ סדר ויקרא פרשתא י"ב דאיתא שם המעלה בשר חטאת וכו' והקטירם מן השאור ומן הדבש, ולפי גירסא זו משמע דכל עיקר הל"ת בהא דמעלה מן הקרבן הוה דוקא במעלה שאור או דבש עמה, ואפשר דגם מלשון התנא שאמר הדרש הזה ומביא הא דשאור ודבש ע"כ הכוונה כשמקריב שאור או דבש עמה, ובתוספתא פר"ד למכות איתא גם כן שאור ודבש, והיינו שמקריב שאור או דבש סתם דאז בלעדי קרבן אין בזה ל"ת, ובאופן הסתמי כשמקריב בקרבן לוקה, ודין זה ע"כ בסתמא איירי, דהרי ע"כ לא שייך הכא לשם עצים, כיון דמקריב את השאור או הדבש עם הקרבן, ע"כ לא הוי בזה לשם עצים, אלא מיירי בסתמא, ובזה ג"כ חייבה תורה, — באופן שבאין עם הקרבן. —

א תנו רבנן מניין למעלה מבשר חטאת וכו' שהוא בל"ת ח"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לר' כל שהוא ממנו לאשים הרי הוא בכל תקטירו, הנה יש לפרש בזה בשני אופנים, (א) שהמקריב מדבר שבא ממנו מאשים עובר בל"ת, (ב) יש לפרש דמיירי שמקריב אחת מאלו עם שאור או דבש, והיינו באופן שלא הי' מכוון הקרבת השאור או הדבש לשם קרבן, אלא התכוון להקריב אחת מאלו הקרבנות שבאו מהן לאשים, והקריב גם שאור או דבש עמהן עובר בל"ת, והיינו משום הל"ת דלא תקטירו שבא באזהרה על שאור ודבש, והיינו כי אף שאמרה תורה דאסור להקריב שאור או דבש על המזבח, אבל כל זה בשמקריבן לשם קרבן, אבל

ט. איזהו מקומן מסכת מנחות דף נז עמוד ב

איתמר המעלה מכולם על גבי הכבש ר"י אמר חייב וכו':

א [האם העלאה גרידא על הכבש, או שהעלן והקטירן:

בפשטות הכוונה דמעלה ומקטיר ע"ג הכבש, וכן איתא בתוס' זבחים כו: (ד"ה אמר שמואל) שהביאו מסוגיין דמרבה כבש כמזבח לענין הקטרה, וכן נקט להדיא בליקוטי הלכות (בתורת הקדשים, אות נ'). וע"ב בדברי רגמ"ה כאן שכתב "המעלה מכולן ע"ג הכבש בלא הקטרה", וכן הניח בתמיה בחי' הגרי"ז. ועי' עול"ש (ד"ה המזבח) שכתב מקור לדברי רגמ"ה. וראה עוד חזון יחזקאל (תוספתא ו. ג.), והערה צ"ד לכנסת הראשונים. וע"ע בדברי השטמ"ק לקמן עד. אות ה' ומוכח בהדיא דלא ס"ל כרגמ"ה, ודו"ק.

מראה מקומות מדף נח

1. ספר ויקרא פרק ב

- (ה) ואם מנחה על המזבח קרבןך ...
(ח) והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישו אל המזבח:
(ט) והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח לה':
(י) והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה':
(יא) כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה':
(יב) קרבן ראשית תקריבו אתם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח:

2. רש"י מסכת זבחים דף עו עמוד ב

ואי קודם מתן שבע - היכי מצי למיתב תו מיניה מתן שבע דלמא נדבה היא והקטרת הקומץ הקטרה והנך הוו להו שיריים וכי הדר מעייל מידי מיניהו קא עבר משום בל תקטירו כדכתיב (ויקרא ב) כי כל שאור וכל דבש וגו' והאי ממנו יתירא הוא ודרשינן ביה נמי לא תקטירו כל שממנו אשה לה' יש בכלל הזה קדשים ושירי מנחה ולחם הפנים שקרב מהן כבר לאישים האימורים וכן הקומץ וכן הבזיכין קיימי שירים בכל תקטירו והנך הזאות במקום הקטרה קיימי.

3. רש"י מסכת מנחות דף נז עמוד ב

כל שממנו לאישים - כל שעלה כבר ממנו למזבח ומבשר קרבנות כבר עלו חלב וכליות ומן המנחות כבר עלה הקומץ ומשתי הלחם כבר עלו חלבי כבשי עצרת הבאין עמהן וכגופן דמו ומלחם הפנים בזיכי לבונה.

4. תוספות מסכת זבחים דף עו עמוד ב

כיון דעתידי להיות קרבן כמה דמקטיר בשר חטאת קודם זריקת דם דמסתמא חייב

5. שפת אמת מסכת מנחות דף נז עמוד ב

שם בגמ' ת"ר כו' וממותר שתי הלחם לכאורה קשה דמותר שתי הלחם בלא"ה אסור משום שאור בל תקטירו ואפשר לומר דנפ"מ אם אתרו בי' בלאו דכל שממנו לאישים לקי עלה ותו נפ"מ לענין צירוף חצי זית ממותר שתי הלחם וחצי זית לחה"פ וכדומה והנה מלשון מותר שתי הלחם משמע דכל שלא הותר הלחם שלא זרק דם הכבשים לית בהו משום ממנו לאישים ומלשון רש"י משמע דתליא בהקטרת אימורים וזה תלי בבעיא דרמב"ח ופולוגתא דתנאי לקמן אי בעינן ממנו לאישים דוקא או שישמו קרבן אבל קודם הזאת הדם נראה דפטור ולהכי נקט מותר שתה"ל"ח:

6. תוספות מסכת מנחות דף נז עמוד ב

כבש מנין - לר"י דאמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (ד' נט.) דרצפת עזרה נתקדשה כמזבח הוה מצי למינקט קרקע עזרה מנין אלא משום דאיירי נמי הכא באהל מועד ושילה נוב וגבעון אי נמי אפילו לרבי יהודה הא דקדיש שלמה רצפה לכשרין קידש ולא לפסולין תדע דהא אין עולין לכתחילה.

7. תוספות מסכת זבחים דף כו עמוד ב

אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו - נראה דקאי אניתנין למעלה שנתנן למטה ולמטה שנתנן למעלה אבל אניתנין על גבי הכבש לא קאי דבהא כולי עלמא מודו בשלא במקומו דלאו כמקומו דמי אע"ג דבפ' המזבח מקדש (לקמן פז.) מרבה כבש כמזבח לענין קידוש דאם עלו לא ירדו ובפ' כל המנחות (מנחות נז:) לענין הקטרה דהמעלה מכולן ע"ג הכבש לר' יוחנן חייב מ"מ לענין דמים לא מצינו בשום מקום כבש כמזבח

8. ספר עולת שלמה

המזבח לא יעלו לאסיר חם העללה לשם הקטרה לצד חם שלא הקטיר עדיין. סוב ראיתי בפירוש רבינו גרשום סכת המעלה מכולם ע"ג כבש בלא הקטרה וכולתו כחש"כ. סוב ראיתי בס' שו"ת תורת מרדכי (סיון ז אות ד) שהמה על פירוש רגמ"ס עיי"ש ולפמ"ס מוכרח כן מהגמ':	המזבח אין לי אלא מזבח וכו' תמים דלמזבח גופה כבר כתיב לא תקטירו וע"כ קרא דואל המזבח אחא לרבות כבש. כן אמנם ראיתי בחזו"ש הרשב"א סכת בפמ"י ד"ה ואל המזבח דסמך ללא תקטירו וכו' דמותר דכתיב אשה לא תקטירו להם הולך ואל המזבח לא יעלו אלא ע"כ לרבותי כבש. אך זה תמים דממנו משום דרבינו דמזבח דרשין לה. וי"ל דלמזבח ואל
---	--

9. ספר חידושי בתרא

תתקפז) גז: אתמר המעלה מכולן ע"ג הכבש כו'. ופירש רבינו גרשום ז"ל וז"ל בלא הקטרה ע"כ. ותמה הנריז' ז"ל הובא בסטנסיל וז"ל וצ"ע מאי איסור בהעלאה יש בלא הקטרה וצ"ע ע"כ. והנה איתא בספרא ויקרא פ"ב ספ"ג וז"ל המזבח אין לו אלא המזבח ומגין לרבות את הכבש ת"ל ואל המזבח לא יעלו, יכול לעבודה ושלל לעבודה ת"ל לריח נחוח לא אמרתי אלא לעבודה ע"כ. ונקט רבינו גרשום דהכוונה כפשוטו, דהה"א היתה דלא יעלו למזבח אפילו בלי עבודה דהיינו הקטרה, ורק מריח נחוח דרשו דאין איסור העלאה אלא בהקטרה, ולכן כיון דבסוגיא דידן הביאו רק ראשית הדרשה ולא סופה א"כ שמעינן דהה"א באו לאסור אפילו בלא הקטרה. אבל המלבי"ם ז"ל שם סוף סקמ"ב פירש וז"ל ומ"ש יכול לעבודה ושלל לעבודה, מובא בזבחים דף ע"ז ובכ"מ בש"ס, ודייק ממ"ש לא יעלו לריח נחוח אבל יכול להעלותם לשם עצים ע"כ. והיינו כדרשת ר"א זבחים עז. — ואל המזבח לא יעלו לריח נחוח, לריח נחוח אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים. וא"כ "שלל לעבודה" היינו לעצים, אבל בלא הקטרה כלל אין ה"א לאסור, שלא כרבינו גרשום דפ"י בלא עבודה היינו בלא הקטרה כלל כנ"ל.

10. ספר החינוך פרשת ויקרא מצוה קיז

(א) שלא להקריב שאור או דבש

שלא להקריב שאור ודבש על גבי המזבח, שנאמר [ויקרא ב', י"א] כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי. ונכפלה המניעה בראש הפסוק, שנאמר כל המנחה אשר תקריבו ליי לא תעשה חמץ. והדבש הוא שם כולל לדבש הידוע, וכן דבש תמרים שהוא סתם הדבש של תורה, וכן מזהל היוצא מן הפירות המתוקין. ובכלל לא תקטירו, הוא גם כן שלא לתת ממנו בפיתום הקטורת, וכמו שהפסטים אומרים יפה היה הדבש לקטורת אלא שאסרתו התורה.

שרשי מצוה זו נעלמים מאד למצוא אפילו רמז קטן מהן, ואולם מפני שכבר הודעתי בפתח דברי שכוונתי באלו הטעמים שאני כותב להרגיל הנערים ולהטעים להם בתחילת בואם לשמוע דברי ספר, כי יש לדברי התורה טעמים ותועלות, ויקבלום על דרך ההרגל שלהם וכפי חולשת שכלם, ואל יהיו להם המצוות בתחילה כדברי הספר החתום. פן יבעטו בהם מתוך כך בנעירותם ויניחום לעולם וילכו בהבל, על כן אכתוב בהם כל אשר יעלה בתחילת המחשבה, ואל יתפוש עלי תופש בשום דבר אחרי ידע הכוונה.

ואומר כי ענייני הקרבן כולם לעורר מחשבת המקריב, ולפי המעשה ההוא יקח דמיונותיו בנפשו, הכל כאשר כתבנו כבר, ועל כן בהרחיק החמץ, שהוא נעשה בשהייה גדולה, מקורבנו, יקח דמיון לקנות מידת הזריזות והקלות והמהירות במעשי השם ברוך הוא, וכמו שאמרו זכרונם לברכה הוי קל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות וכו'. ונתחייב העניין במנחת היחידים יותר ממנחת הציבור לפי שהיאוש והעצלה נמצא ביחיד יותר, כי הרבים יזהירו זה את זה, ולכן לא תקפיד התורה על זה במנחת הציבור הבאה מזמן לזמן, כגון שתי הלחם של עצרת, אבל בלחם הפנים אע"פ שהוא נקרא גם כן מנחת ציבור, מחמת שהיא מנחה תמידית בכל שבת ושבת תקפיד התורה בה, ונצטוינו גם כן בה שתהיה מצה.

ובענין הרחקת הדבש נאמר אל הילדים רכים כדי לייסרם, שהוא סיבה לדמיון שימעט האדם מלרדוף אחר המאכלים המתוקים לחכו כמנהג הזוללים והסובאים ימשכו לעולם אחר כל מתוק, ולא יתן לבו כי אם אל המאכלים המועילים לגופו וצריכים למחייתו ושומרים בריאות איבריו. ולזה ראוי לכל בעל שכל לכוין במזונו ושתייתו, לא לכוונה הנאת מישוש הגרון. ולו חכמו בני אדם ישכילו זאת, כי כל עניין חוש המישוש חרפה היא להם, כל שכן שאין ראוי להם לכוין אליו ולהנות בו, רק הצריך אל הטבע בהכרח. ומאנשי החכמה כתבו חוש המישוש אשר הוא חרפה לנו.

ועוד שמעתי טעם באיסור שאור ודבש, לפי שהשאור מגביה עצמו, וכן הדבש מעלה רתיחתו הרבה, ולכן נתרחקו, לרמזו כי תועבת יי כל גבה לב. ועוד ראיתי בפירוש הרמב"ן זכרונם לברכה שכתב כן, וזה לשונו, ובעבור שהקרבות לרצון השם הנכבד לא יבואו מן הדברים אשר להם היד החזקה לשנות הטבעיים, וכן לא יבואו מן הדברים המתוקים לגמרי כמו הדבש, רק מן המזוגים. כאשר אמרו זכרונם לברכה בבריאת עולם שיתף מידת רחמים במידת הדין ובראו, עד כאן.

קובץ הערות בעניני הקטרת שאור ודבש:

א) טעם איסור הקטרת שאור ודבש:

בחינוך (מל"ס קי"ז) כתב בזה ב' טעמים. והרמב"ן עה"ת (ויקרא ג. יא.) כתב דיתכן הטעם כדברי הרמב"ם במו"נ שדרך העכו"ם היה להקריב מנחתם חמץ ולערב דבש בכל קרבניהם ולכן אסרם לגבוה.

והחינוך הנ"ל כתב כשם הרמב"ן, דהקרבנות לא יבואו מן הדברים אשר להם היד החזקה לשנות הטבעים, וכן לא יבואו מן הדברים המתוקים לגמרי כמו הדבש רק מן המזוגים, כאשר אמרו ז"ל בבריאת העולם שיתף מדת הרחמים במידת הדין.

ובדעת זקנים כתב, לפי שצריך על כל קרבן ליתן מלח והללו אין מקבלין מלח. וע"ע כלי יקר (ויקרא ג. יא.).

ובמשך חכמה (נראשית ד. ג.) חידש טעם, דכל קרבן צריך שיהא בהשתתפות מעשה אדם כגון סולת ויין, וכן בהמה רק לאחר ח' ימים שטרח בגידולה מותר להקריבה, משא"כ

הפרי שנגמר גידולו מהטבע בלבד אסור להקריבו.

ב) מהו דבש שאסור למזבח:

המשל"מ (אסו"מ ה. א.) הביא מפירוש הרא"ם דאינו דבש דבורים אלא של פירות. ועוד הביא מרש"י עה"ת ורשב"ם ב"ב ותוס' במעילה, דלאו דוקא דבש תמרים אלא כל מיני מתיקת פירות בכלל זה.

אכן ברדב"ז (ט"ס) איתא שראה מי שכתב שלא נקרא דבש אלא הבא מז' המינים, אבל בתשובה האריך הרדב"ז להוכיח שאסור אף דבש דבורים שאיקרי נמי מתיקות פרי, לפי שהן רועות פרחי האילנות והעשבים ומקיאיות אותו בכוורת.

וראה גם בחינוך (מל"ס קי"ז) שכלל בדבש את הדבש הידוע, וכן דבש תמרים, וכן מוהל היוצא מן הפירות המתוקין, ובמנחת חינוך שם (אות א') פירש בהדיא דה"ה דבש דבורים. וע"ע יד דוד בסוגיין.

12. שפת אמת מסכת מנחות דף נח עמוד א

שם בגמ' שאור דהותר מכללו מה לאו שתי הלחם דקרבה נדבה וקשה דהא גם בלא נדבה שפיר הותר מכללו דהא לחה"פ אסור בחמץ אע"ג דאינו לגבוה ושתי הלחם מותר ומה בכך דאינו לגבוה הלא הותר דבש בשיריים נמי אינו לגבוה ונראה דעיקר כח המקשן הי' מטעם בכורים כדמסיק הגמ' אך הא גופא תמוה דמה לבכורים שאינו נקרא מנחה ולא הותר מכללא דאיסור הוא וצ"ע וגם צ"ע מה סברא הי' להגמ' דאי צבור מביאין שתי הלחם נדבה יהי' מהם לגבוה הא כל הס"ד הי' דכשם שמביאים חובה מביאים נדבה וחובה אינו לגבוה ה"ה נדבה וצ"ע:

=====

א. משך חכמה בראשית פרק ד פסוק ג (פרשת בראשית)

ג - ה) ויבא קין מפרי האדמה וכו' ואל קין (ואל מנחתו לא שעה). הנה כפי המבואר בירושלמי בכורים א, ג דבש מקרי פירות כמו תמרים, ובדבש כתוב: "קרבן ראשית תקריבו אותם לה", ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח" (ויקרא ב, יב). לכן לא שעה אל מנחת קין שהביא מפרי האדמה, דגם בן נח בבמה ידידה אסור בשאור ופשוט. יעוין בירושלמי ריש עבודה זרה. עבודה זרה וותרנית היא... (התורה אמרה) "לא תזבח על חמץ דם וזבחי" (שמות כג, יח), ועבודה זרה אמרה) "קטר מחמץ תודה" (עמוס ד, ה). והענין מושכל, כי לא בחר השם בקרבן כי אם בהשתתף מעשה האדם בזה, כמו בעל חי שהאדם טורח בטיפולו ובגידולו. לכן אסרה תורה מחוסר זמן, שכיון שנוולד והוא נגמר מהטבע בלבד, לא ירצה. וכן הפרי, כיון שגידולו נגמר מהטבע בלבד בלא מעשה אדם, לא ירצה לריח ניחוח לפני השם יתברך. לכן לא ירצה למנחה רק סולת חטים או גריש כרמל - שנשתתף מעשה האדם, וכן יין ושמן שהכל בא במעשה האדם. ודובשא דתמרי ושאר פירות המשקין היוצאין לא חשיבי, כדאמר פרק כיצד מברכין (ברכות לח, א) דמברכין עליהם שהכל, ואכמ"ל. לכן גם בתורת בן נח כן, דפרי לא ירצה לריח ניחוח ודו"ק.